

Barbara Krucka

Związki frazeologiczne z czasownikiem "robić" i ich ekwiwalentyw języku rosyjskim

Acta Universitatis Lodzianis. Kształcenie Polonistyczne Cudzoziemców 6,
23-34

1996

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Z ZAGADNIENIŃ FRAZEOLOGII PORÓWNAWCZEJ

Barbara Krucka

ZWIĄZKI FRAZEOLÓGICZNE Z CZASOWNIKIEM *ROBIĆ* I ICH EKWIWALENTY W JĘZYKU ROSYJSKIM

1. WSTĘP

Zespół problemów związanych z frazeologią konfrontatywną skupia uwagę wielu lingwistów.

W Polsce już w roku 1937 pojawia się praca J. Morawskiego z zakresu frazeologii porównawczej¹. Problematyką tą zajmowali się między innymi S. Skorupka², B. Rejakowa³, A. M. Lewicki⁴, A. Doros⁵, I. Daszczyńska⁶,

¹ J. Morawski, *Kastor i Polluks. Studium z zakresu frazeologii porównawczej ze szczególnym uwzględnieniem romańskiej*, Polska Akademia Umiejętności, Rozprawy Wydziału Filologicznego, t. LXV, nr 4, Kraków 1937.

² S. Skorupka, *Stan i perspektywy rozwoju frazeologii porównawczej w Polsce*, [w:] *Z problemów frazeologii polskiej i słowiańskiej*, t. 2, Wrocław 1985, s. 7–15; tenże, *Struktura frazeologiczna w językach słowiańskich*, „Poradnik Językowy” 1973, z. 5–6, s. 253–258.

³ B. Rejakowa, *Ekwiwalencja tłumaczenia związków frazeologicznych o identycznej strukturze formalnej i znaczeniowej w przekładach z języka słowackiego na język polski*, [w:] *Z problemów frazeologii polskiej i słowiańskiej*, t. 1, s. 173–181; taż, *Frazeologiczna homonimia międzyjęzykowa (na materiale polskim i słowackim)*, [w:] *Stalność i zmienność związków frazeologicznych*, Lublin 1982, s. 123–135.

⁴ A. M. Lewicki, B. Rejakowa, *Pojęcie rodziny frazeologicznej*, [w:] *Z problemów frazeologii polskiej i słowiańskiej*, t. 2, s. 95–105.

⁵ A. Doros, *Problemy frazeologii na poziomie jednego języka i w konfrontatywnych issledowanjach*, [w:] *Problemy językoznawstwa porównawczego*, Rzeszów 1976, s. 63–71.

⁶ I. Daszczyńska, *Z zagadnień frazeologii*, Słupsk 1983; taż, *Rosyjsko-polskie frazeologizmy werbalne i ich polskie ekwiwalenty*, Słupsk 1984; taż, *Rosyjsko-polskie pozorne ekwiwalenty frazeologiczne*, Słupsk 1987.

T. Orłoś⁷, M. Ostaszewska⁸, D. Rytel⁹, M. Basaj¹⁰, S. Staszewski¹¹, A. Pado¹², a w językoznawstwie rosyjskim np. K. M. Giulumianc¹³, G. J. Sielezniewa¹⁴, N. L. Gilczenok¹⁵, A. W. Kunin¹⁶, W. J. Czusow¹⁷, L. J. Isaczewa¹⁸, W. A. Arakin¹⁹, J. P. Sołodub²⁰.

Badania konfrontatywne są bardzo utrudnione ze względu na rozbieżności i niekonsekwencje dotyczące podstawowych pojęć z zakresu frazeologii.

⁷ T. Z. Orłoś, *Frazeologizmy z „dać” w języku polskim, czeskim i słowackim*, [w:] *Z problemów frazeologii polskiej i słowiańskiej*, t. 1, s. 167–172; tenże, *Z badań nad frazeologizmami przymiotnikowymi w języku czeskim i polskim*, [w:] *Z problemów frazeologii polskiej i słowiańskiej*, t. 2, s. 143–149.

⁸ M. Ostaszewska, *Z zagadnień frazeologii porównawczej*, „Poradnik Językowy” 1967, nr 6, s. 267–279.

⁹ D. Rytel, *Jednostka frazeologiczna a złożenia w języku czeskim (na tle języka polskiego)*, [w:] *Z problemów frazeologii polskiej i słowiańskiej*, t. 2, s. 177–187; taż, *Pary wyrazowe w języku niemieckim na tle języka czeskiego i polskiego*, [w:] *Z problemów frazeologii polskiej i słowiańskiej*, t. 4, s. 176–184; taż, *Frazeologiczne warianty i synonimy ustalonych porównań w języku czeskim i polskim*, [w:] *Stalność i zmienność związków...*, s. 69–77.

¹⁰ M. Basaj, *Ekwiwalencja tłumaczeń frazeologizmów (na przykładzie języka czeskiego i polskiego)*, [w:] *Z problemów frazeologii polskiej i słowiańskiej*, t. 1, s. 157–165; tenże, *Z problematyki indoeuropeizmów frazeologicznych*, [w:] *Z problemów frazeologii polskiej i słowiańskiej*, t. 2, s. 73–82.

¹¹ S. Staszewski, *Wieloznaczne związki frazeologiczne w języku polskim i rosyjskim*, [w:] *Z problemów frazeologii polskiej i słowiańskiej*, t. 1, s. 193–200; tenże, *Półkalki, kalki zapożyczenia i hybrydy we frazeologii*, [w:] *Z problemów frazeologii polskiej i słowiańskiej*, t. 2, s. 215–222; tenże, *Podział związków frazeologicznych w polskiej i radzieckiej lingwistyce*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Łódzkiego” 1970, seria I, Filologia rosyjska, z. 70, s. 79–87.

¹² A. Pado, *Kontekst rosyjskich i polskich związków frazeologicznych*, [w:] *Z problemów frazeologii polskiej i słowiańskiej*, t. 1, s. 183–192; taż, *Elementy wspólne we frazeologii polskiej i rosyjskiej*, Lublin 1973, s. 147–156; taż, *Wykorzystanie genetywu adnominalnego i przymiotnika dzierżawczego w związkach frazeologicznych o tych samych leksemach w języku polskim i rosyjskim*, [w:] *Stalność i zmienność związków...*, s. 47–53.

¹³ K. M. Giulumianc, *K izuczeniju frazeologizmov rodstwiennych jazykow po siemantyczskim gruppam*, [w:] *Woprosy siemantiki frazeologičeskich jedinic*, Nowgorod 1972, s. 38–40.

¹⁴ G. J. Sielezniewa, *Frazeologičeskie pola s nazwanijem golowy w ruskom i polskom jazykach*, [w:] *Siemantyczskie kategorii sopolawitielnogo izuczenija ruskogo jazyka*, Woroneż 1981, s. 72–75.

¹⁵ N. L. Gilczenok, *Opyt siemantiko-stilistyczeskogo sopolawienija srawnienij na materiale pieriewodow chudożestwiennoj prozy s ruskogo jazyka na niemieckij*, [w:] *Stilistika chudożestwiennoj rieczy*, Leningrad 1973, s. 143–156.

¹⁶ A. W. Kunin, *Ustojczywyje glagolnyje srawnienija w ruskom i anglijskom jazykach (opyt sopolawitielnogo analiza)*, „Russkij jazyk za rubieżom” 1971, nr 1.

¹⁷ W. J. Czusow, *Strukturyne modli poliemičnych frazeosoczetanij w ruskom i anglijskom jazykach*, [w:] *Siemantyczskie kategorii...*, s. 102–106.

¹⁸ L. J. Isaczewa, *Soczetanija s glagolom „to get + abstraktnoje suszczestwitielnoje” anglijskogo jazyka i ich sootwiestwija w ruskom jazykie*, [w:] *Siemantyczskie kategorii...*, s. 94–98.

¹⁹ W. A. Arakin, *Srawnitelnaja tipologija anglijskogo i ruskogo jazykow*, Leningrad 1979.

²⁰ J. P. Sołodub, *K woprasu o soppadienii frazeologičeskich oborotow w razlicnych jazykach*, „Woprosy jazykoznania” 1982, nr 2, s. 106–114.

Nie jest dotąd ustalony zakres frazeologii, istnieją rozbieżności terminologiczne, nie ma jednoznacznie określonej struktury formalnej i znaczeniowej frazeologizmu, niejednakowo rozumie się pojęcie wariantu frazeologicznego, różnie klasyfikuje się jednostki frazeologiczne, istnieją duże rozbieżności między słownikami frazeologicznymi, które uwzględniają, bądź nie, związki łączliwe i luźne. Trudności te sygnalizuje wielu badaczy²¹.

Słowniki dwujęzyczne podają czasami odpowiedniki frazeologiczne, ale często stanowi to dodatkową trudność, jak w przypadku *Słownika polsko-rosyjskiego* Hessena i Stypuły, w którym polskim związkiem frazeologicznym przypisuje się niejednokrotnie błędne ekwiwalenty, na przykład: *robić pieniądze* – *nażywał/dieńgi* (powinno być: *dielat'/dieńgi*); *robić ofiarę z siebie* – *pridikywał'sia nieszczastnym* (powinno być: *stroit' iz siebia żertwu*); *robić komu wstyd* – *zastawlat' stydit'sia kogo-libo* (powinno być: *stydit' kogo-libo, pozorit' kogo-libo*); *robić siusiu* – *moczysia* (powinno być: *dielat' pipi, pisat'*); *robić dobrą robotę* – *dielat' poleznoje dielo* (powinno być: *dielat' choroszuju rabotu*).

Celem artykułu jest ustalenie rosyjskich odpowiedników polskich związków frazeologicznych z czasownikiem *robić*. W końcowej części zamieszczony jest słownik zawierający polsko-rosyjskie ekwiwalenty frazeologiczne.

Materiał egzemplifikacyjny został wybrany z polskich i rosyjskich słowników oraz zweryfikowany i uzupełniony przez użytkowników języka rosyjskiego (kilku pracowników naukowych wyższej uczelni w Sankt-Petersburgu i grupę rosyjskojęzycznych studentów). Na 144 przykłady związków frazeologicznych polsko-rosyjski słownik Hessena i Stypuły notuje 64, dla 23 z nich podaje inne odpowiedniki.

Ponieważ przedstawiony materiał może zostać wykorzystany w leksykografii, tłumaczeniach i dydaktyce, przyjmuję szeroką definicję frazeologizmu. Taki punkt widzenia reprezentują również autorzy niektórych słowników, np. *Słownika frazeologicznego języka polskiego*, *Słownika języka polskiego* pod red. W. Doroszewskiego, *Słownika języka polskiego*, pod red. M. Szymczaka, 17-tomowego *Słownika języka rosyjskiego*. *Słownik frazeologiczny języka rosyjskiego* A. I. Mołotkowa zawiera tylko zleksykalizowane związki stałe.

S. Skorupka tak uzasadnia swój punkt widzenia: „Wydaje się, że nie można ograniczać znaczenia frazeologii jako dyscypliny do nauki o związkach stałych, których składniki są całkowicie zleksykalizowane. Byłoby to zubożeniem problematyki, ograniczeniem jej do jednego tylko typu, a poza tym

²¹ W. Cienkowski, *Typy słowników frazeologicznych*, [w:] *Z problemów frazeologii polskiej i słowiańskiej*, t. 1, s. 17–21; A. Pajdzińska, *Elementy motywujące znaczenie w składzie związków frazeologicznych*, *Z problemów frazeologii...*, s. 81; S. Skorupka, *Stan i perspektywy rozwoju frazeologii...*, s. 9–13; D. Rytel, *Jednostka frazeologiczna a złożenia w języku czeskim...*, s. 9–13, 177; I. Daszczyńska, *Rosyjsko-polskie pozorne ekwiwalenty frazeologiczne*, s. 3.

utrudniłoby powiązanie frazeologii ze słowotwórstwem, szczególnie z interesującym problemem, jakim jest stosunek połączeń frazeologicznych, zarówno stałych, jak i luźniejszych, do wyrazów złożonych i do wielowrazowych terminów specjalnych²².

Tak więc w ślad za rozwiązaniami W. Doroszewskiego i S. Skorupki przedmiotem obserwacji są nie tylko związki stałe, ale i łączliwe, a także przysłowia²³.

2. KLASYFIKACJA FUNKCJONALNA

Zgodnie z ogólnie przyjętą klasyfikacją polskie i rosyjskie związki frazeologiczne z czasownikiem *robić* można podzielić na frazy i zwroty²⁴.

Frazy pełnią funkcję wypowiedzenia. Są to gotowe, nie wymagające uzupełnień struktury językowe. Należą do nich przede wszystkim przysłowia, np.: *I w Paryżu nie zrobią z owsa ryżu; Iz swinji nie sdielajesz baleriny; Iz kozła nie wydoisz moloka; Každy robi, co może; Murzyn zrobił swoje, Murzyn może odejść*.

Przykłady fraz są nieliczne. Przytłaczająca większość omawianych frazeologizmów należy do zwrotów, które pełnią funkcję predykatu. Mają one różne schematy walencyjne: otwierają w tekście jedno, dwa albo trzy puste miejsca. Najczęściej polskie i rosyjskie frazeologizmy otwierają jedno puste miejsce: [ktoś] *robi honory pana domu*; [ktoś] *robi z igły widły*; [ktoś] *robi z gęby cholewę*; [ktoś] *robi z tata wariata*; [kto-to] *dielajet iz muchi słona*; [kto-to] *dielajet kisłoje lico*; [kto-to] *dielajet choroszuju minu pri płochoj igrje*.

Pewna część frazeologizmów otwiera dwa puste miejsca, np.: [ktoś] *robi* [do kogoś] *słodkie oczy*; [ktoś] *robi wstręty* [komuś]; [ktoś] *robi* [komuś] *kawały*; [kto-to] *dielajet* [komu-to] *awansy*; [kto-to] *dielajet obzor* [czego-to]; [kto-to] *dielajet smotr* [czego-to].

Niewiele jest frazeologizmów otwierających trzy puste miejsca, np.: [ktoś] *robi* [komuś] [czymś] *przyjemność*; [ktoś] *robi* [komuś] [coś] *sztydelkiem*; [ktoś] *robi* [komuś] *propozycję* [czegoś]; [ktoś] *robi* [czymś] *wrażenie* [na kimś]; [kto-to] *dielajet* [komu-to] *proswieczwanije* [czego-to].

Niektóre człony schematu walencyjnego są fakultatywne, np.: [kto-to] *sdielal kniksien* (fakultatywnie – [komu-to]): *Kak tolko konczilsia obied, Asia*

²² S. Skorupka, *Stan i perspektywy rozwoju frazeologii...*, s. 9.

²³ S. Skorupka, *Klasyfikacja jednostek frazeologicznych i jej zastosowanie w leksykografii, [w:] Z problemów frazeologii polskiej i słowiańskiej*, t. 1, s. 11.

²⁴ Np. S. Skorupka, *Słownik frazeologiczny języka polskiego*, t. 1, Warszawa 1985, s. 6; A. M. Lewicki, *O motywacji frazeologizmów, [w:] Z problemów frazeologii polskiej i słowiańskiej*, t. 1, s. 39-40.

wstała, sdielala nam kniksien. [ktoś] robi fochy (fakultatywnie – [komuś]): Ta dziewczyna robi mi ciągle jakieś fochy, [ktoś] robi [coś] szydelkiem (fakultatywnie – [komuś]: Babcia robi wnuczce szydelkiem nową serwetkę i in.

3. KLASYFIKACJA SEMANTYCZNA

W polskim językoznawstwie przyjmuje się klasyfikację związków frazeologicznych zaproponowaną przez S. Skorupkę, który ze względu na stopień leksykalizacji dzieli je na stałe, łączliwe i luźne²⁵.

Rozpatrując zależność między znaczeniem strukturalnym a realnym związku frazeologicznego²⁶, można wyróżnić trzy typy frazeologizmów z czasownikiem *robić*.

1. Znaczenie strukturalne jest zupełnie nieczytelne. Dany związek frazeologiczny ma jedynie globalne znaczenie realne.

Wśród tego typu struktur możemy wyróżnić takie, w których jeden z wyrazów jest niezrozumiały i nie występuje poza danym związkiem frazeologicznym, np.: *robić furoę* (także odpowiednik rosyjski *proizwodit' furor*), ros. *dielat' awansy*; przest. *robić kurę* (por. ros. *stroit' kury*).

Wyrazom pol. *furora*, ros. *furor*, ros. *awansy* przypisuje się tzw. znaczenia resztkowe, tj. znaczenia, które pozostają po odjęciu od semantyki całego frazeologizmu treści czasownika *robić*²⁷.

Do tego typu frazeologizmów należą także takie struktury, w których poszczególne składniki istnieją poza danym związkiem wyrazowym, ale niezrozumiała jest zachodząca między nimi relacja znaczeniowa, np.: *robić kogoś na szaro*, *na żywca*, *w Karola*, *w trąbę*, *w konia*, *robić z kogoś balona*, *robić chodu* (por. ros. *dat' chodu*), *robić na lewo*, *robić po lebkach*, *robić wszystko na jedno kopyto*, *sdielat' iz kogo-nibud' kozła*, *dielat' wsio na odno lico*. Konstrukcje te są s frazeologizowane.

2. Drugi typ związków frazeologicznych stanowią takie, w których znaczenie całego połączenia wyrazowego nie jest sumą znaczeń jego komponentów. Znaczenie strukturalne jest zrozumiałe, ale nie określa leksykalnego funkcjonowania danego frazeologizmu, np.: *robić na czym krzyżyk* (por. ros. *stawit' kriest na czom-nibud'*), *robić z igły widły*, *robić z muchy słonია*, (por. ros. *dielat' iz muchi słonია*), *robić wodę z mózgu* (por. ros. *pudrit' mozg'i*), *robić bokami*, *robić gębą*, *robić łóżko*, *robić krecią robotę* (por. ros. *ryt' jamu pod kogo*).

²⁵ Np. S. Skorupka, *Klasyfikacja jednostek frazeologicznych...*, s. 7–11.

²⁶ Por. D. Butler, *Znaczenie strukturalne a znaczenie realne stałych związków wyrazowych. (Paralele frazeologii i słowotwórstwa)*, [w:] *Problemy frazeologii polskiej i słowiańskiej*, t. 1, s. 49–56.

²⁷ Tamże, s. 53.

Do tego typu związków D. Buttler zalicza także te, w których jeden z komponentów ma znaczenie archaiczne, np.: *robić wstępy* (dawne znaczenie 'przeszkoda, trudność' wyszło z użycia); *robić komuś awanse* (znaczenie 'szczególne względy, grzeczności' wyszło z użycia). Związki wyrazowe tego typu są częściowo frazeologizowane.

3. Największą grupę tworzą frazeologizmy, w których znaczenie całej konstrukcji jest sumą znaczeń jej komponentów, ale ich skład jest ustalony, a możliwość wymiany ogranicza się do wyrazów bliskich znaczeniowo, np. *robić (stroić) ceregiele*.

Do tego typu należą np. następujące jednostki frazeologiczne: *robić (kręcić) beccki* (por. ros. *dielat' boczki*), *robić (stroić) grymasy* (por. ros. *stroit' grimasy*), *robić dyg* (por. ros. *dielat' kniksien*), *robić zdjęcia* (por. ros. *dielat' snimki*), *robić zakupy* (por. ros. *dielat' pokupki*), *robić interesy* (*dielat' intieriesy*).

4. TYPY POLSKO-ROSYJSKICH EKWIWALENTÓW FRAZEOLÓGICZNYCH

Międzyjęzykowe odpowiedniki frazeologiczne zostały sklasyfikowane, nie ma jednak między wyróżnianymi typami absolutnej zgodności²⁸.

Porównując związki frazeologiczne w języku polskim i rosyjskim możemy wyodrębnić ekwiwalencję pełną, częściową i zerową²⁹.

1. Ekwiwalencja pełna. W przypadku ekwiwalencji pełnej polskie i rosyjskie frazeologizmy mają takie samo znaczenie realne, takie samo nacechowanie stylistyczne, zbieżna jest także struktura formalno-gramatyczna. Pełnych ekwiwalentów frazeologicznych z czasownikiem *robić* jest bardzo dużo, np.: *robić pieniądze* – *dielat' dieńgi*; *robić duże oczy* – *dielat' bolszyje glaza*; *robić z kogo pośmiewisko* – *dielat' iz kogo-nibud' posmieszyszcze*; *robić co z głową* – *dielat' czto-nibud' s golowoj* i in.

2. Ekwiwalencja częściowa. Przy ekwiwalencji częściowej występują rozbieżności leksykalne, morfologiczne i składniowe.

²⁸ M. Basaj, *Ekwiwalencja tłumaczeń frazeologizmów...*, s. 157; B. Rejakowa, *Ekwiwalencja tłumaczenia związków frazeologicznych*, s. 173; J. Matešić, *Problemy ruskoj i niemieckoj frazeologii (opyt raboty nad frazeologičeskim słowariom)*, [w:] *Z problemów frazeologii polskiej i słowiańskiej*, t. 2, s. 17; M. Basaj, *Z problematyki europeizmów frazeologicznych*, [w:] *Z problemów frazeologii polskiej i słowiańskiej*, t. 2, s. 73; D. Rytel, *Frazeologiczne warianty i synonimy ustalonych porównań w języku czeskim i polskim*, [w:] *Stalność i zmiennosc związków...*, s. 69; I. Daszczyńska, *Z zagadnień frazeologii*; taż, *Rosyjskie frazeologizmy werbalne i ich polskie ekwiwalenty*; taż, *Rosyjsko-polskie pozorne ekwiwalenty frazeologiczne*.

²⁹ J. Matešić, *Problemy ruskoj i niemieckoj frazeologii...*, s. 17–25.

2.1. Ekwiwalenty frazeologiczne różniące się składem leksykalnym. Polskiemu czasownikowi *robić* w różnych połączeniach frazeologicznych odpowiadają czasowniki *sowierszat'*, *proizwodit'*, *sostawlat'*, *stroit'*, *ustraiwat'*, *sozdawat'*, np.: *zrobić napad* – *sowierszyt' napadienie*; *robić furorę* – *proizwodit' furor*; *robić panikę (poploch)* – *proizwodit' paniku (perieplochach)*; *robić przegląd* – *proizwodit' osmotr*; *robić wrażenie* – *proizwodit' wpieczatlenije*; *robić partię* (grać lub wygrywać partię, np. w brydża) – *sostawit' partiju*; *robić konkurencję* – *sostawlat' konkuriencyju*; *robić z siebie ofiarę* w zn. (poświęcać się dla kogo, czego) – *stroit' iz siebia żertwu*, w zn. 'okazywać się niezdarnym' – *stroit' iz siebia rastiapu*; *zrobić grandę* – *ustroit' buzu*; *robić trudności* – *sozdawat' trudnosti*; *robić tłum* – *sozdawat' tołpu*. Por. także inne przykłady: *robić ceremonie* – *razwodit' ceremonii*; *robić dowcipy* – *wykidywat' szutki*; *robić intrygi* – *wiesti intrigi*; *robić alarm* – *podnimat' triewogu*; *robić chodu* – *dawat' chodu*.

Użytkownicy języka rosyjskiego w wielu wypadkach kwestionują użycie w danym połączeniu wyrazowym czasownika *dielat'* zastępując go synonimami, np.: *stroit' grimasy*, *stroit' miny*, *sowierszyt' ekskursiju*, *sowierszat' pokupki*, *ustraiwat' oblawu*, *prowiesti obzor*, mimo iż słowniki notują występowanie w tych związkach wyrazowych także czasownika *dielat'*. Mogłoby to świadczyć o zwięźaniu się zakresu użycia czasownika *robić* w języku rosyjskim.

2.2. Ekwiwalenty frazeologiczne różniące się zakresem znaczeniowym. Polski frazeologizm *robić grymasy* ma dwa znaczenia: 'wykrzywiać się' i 'grymasić', ekwiwalent rosyjski ma znaczenie węższe – 'wykrzywiać się', natomiast w znaczeniu 'grymasić' używany jest czasownik *kaprizniczat'*.

Polski związek frazeologiczny *robić ofiarę z siebie* ma znaczenia 'poświęcać się dla kogo, czego' i 'okazywać się niezdarnym w czym', odpowiednik rosyjski *stroit' iz siebia żertwu* ma tylko znaczenie pierwsze, natomiast drugie wyrażane jest frazeologizmem *stroit' iz siebia rastiapu*.

W języku polskim frazeologizm *robić alarm* ma znaczenia 'wzywać do gotowości bojowej' i 'powodować panikę', natomiast odpowiedni rosyjski związek wyrazowy *podniat' triewogu* ma jedynie znaczenie 'wzywać do gotowości bojowej', natomiast drugie wyrażane jest połączeniem wyrazowym *podnimat' na nogi*.

Frazeologizm *robić komedie* ma od odpowiednika rosyjskiego szerszy zakres znaczeniowy: 'awanturować się' i 'udawać', por. ros. *łomat' komiediu* 'udawać'.

Związek frazeologiczny *robić awanse* ma obok znaczenia 'dawać do zrozumienia, że jest się skłonny do flirtu', także odcień znaczeniowy 'być dla kogo szczególnie grzecznym', którego brak w ekwiwalencie rosyjskim *dielat' awansy*.

2.3. Różnice morfologiczno-syntaktyczne. Porównując *robić* [co na co]: *robić co na drzewo*, *marmur* itp. z ros. *otdielat'* [czto podo czto]: *otdielat'*

czto-libo pod dieriewo, pod mramor trzeba zauważyć, że różnice dotyczą postaci słowotwórczej czasownika *robić* związanej z różnicą znaczeniową (ros. *otdielat'* 'wykończyć') oraz użycia innego przyimka.

W niżej cytowanych przykładach rzeczownik w polskim związku frazeologicznym ma formę liczby mnogiej, a w odpowiedniku rosyjskim liczby pojedynczej: *robić komedie – łomat' komiediu; robić zaciągi – proizwodit' nabor.*

W ekwiwalencie rosyjskim *stawit' kriest na czom-libo* niemożliwe jest użycie formy zdrobniałej *kriestik*, por. pol. *robić (stawiać) na czym krzyżyk.*

Frazeologizmy *robić czule (słodkie) oczy i dielat' (stroit') glazki* różnią się formą rzeczownika (w języku rosyjskim obligatoryjnie zdrobniała) i ilością komponentów (w rosyjskim odpowiedniku brak określenia *czule, słodkie*).

W parze ekwiwalentów *robić żarty – szutki szutit'* obok różnicy leksykalnej mamy także odmienną rekcję: pol. *z kogo, czego*, ros. *nad kim, czem.*

Różnica między frazeologizmami *robić dobrą minę do złej gry – dielat' choroszju minu pri plochoj igrie* dotyczy także rekcji: pol. *V + do Gen.*, ros. *V + pri Loc.*

Kontrasty strukturalne obserwujemy także w następujących przykładach: *nie ma co robić 'nic się nie poradzi' – dielat' nieczego; ktoś nie ma gdzieś co robić 'jest zbyteczny' – komu-to nieczego dielat' gdzie-libo.*

2.4. Różnice stylistyczne. Frazeologizmy *zrobić drakę i zawiazat' (zatiejat') draku* różnią się nacechowaniem emocjonalnym: polski frazeologizm opatruje się w słownikach kwalifikatorem „pospolity”, natomiast rosyjski odpowiednik nie ma tego odcienia emocjonalnego.

Rosyjski związek frazeologiczny *sdielat' kniksien*, będący ekwiwalentem polskiego *zrobić dyg*, jest przestarzały, ale wykazuje dużą częstotliwość użycia w klasycznej literaturze pięknej, w związku z czym jest zrozumiała.

Polski frazeologizm *robić kurę* mający takie samo znaczenie i podobną strukturę jak rosyjski *stroit' kury* wyszedł jednak zupełnie z użycia, podczas gdy rosyjski jest żywy. Nie można ich zatem uznać za ekwiwalentne i w tłumaczeniu na język polski trzeba znaleźć inny odpowiednik, np. *smalić cholewki.*

3. Ekwiwalencja zerowa. Niektóre polskie frazeologizmy nie mają odpowiedników w języku rosyjskim i można je tłumaczyć opisowo, względnie przy pomocy jednego wyrazu, np.: *robić komu wstyd – stydit', pozorit' kogo, czto; robić ruch w interesie – wiesti ożywlonnuju diejatielnost; robić twarz – nakraszywat'sia; robić honory domu – prinimat' gostiej.*

Do tej grupy należy zaliczyć te wypadki, kiedy polski frazeologizm posiada równoważny znaczeniowo ekwiwalent rosyjski, motywowany jednak zupełnie innym połączeniem wyrazowym: *robić krecią robotę – ryt' (kopat') jamu pod kogo-to; robić z gęby cholewę (ścierkę) w zn. 'nie dotrzymywać słowa' – brosat'sia słowami; nic sobie nie robić z kogo, czego – ni wo czto*

stawit'; *robić co się żywnie podoba* – *dielat' czto w gołowu wzbriediot; co z tym fantem robić* – *kak byt'*; i w Paryżu *nie zrobią z owsa ryżu* – *iz swinji nie sdielajesz balerinu; zrobić plajtę* – *wyletiet' w trubu'*; *robić bokami* – *sidiet' na bobach*; *robić gębą* w zn. 'mówić' – *czesat' zuby*, w zn. 'wymyślać' – *raspuskat' gorło (głotku)*; *robić się na bóstwo* – *stroit' iz siebia krasawicu*; *robić wodę z mózgu* – *pudrit' (wkrucziwat') mozgi*; *robić jak w jarmie* – *wkaływat' kak koń*.

Międzyjęzykowe odpowiedniki frazeologiczne o ekwiwalencji zerowej należą do idiomatyzmów.

4. Wybór frazeologizmu. W niektórych wypadkach jednemu frazeologizmowi w języku polskim może odpowiadać więcej niż jeden ekwiwalent w języku rosyjskim, np.: *robić ceregiele (ceremonie)* – *razwodit' ceremonii, razwodit' antimonii*; *robić intrygi* – *wiesti intrigi, stroit' kozni*; *robić porządki* – *dielat' poriadki, nawodit' poriadok, dielat' uborku*; *robić alarm* 'wzywać do gotowości bojowej' – *podnimat' (bit') triewogu, bit' (udarit') w nabat* (por. *bić na alarm*); *robić wodę z mózgu* – *wkrucziwat' mozgi, pudrit' mozgi*; i w Paryżu *nie zrobią z owsa ryżu* – *iz swinji nie sdielajesz balerinu, iz kozła nie wydoisz moloka*; *robić jak w jarmie* – *wkaływat' kak koń, pachat' kak loszad'* (por. pol. *pracować jak koń*).

5. Podsumowanie. Jak wynika z cytowanych przykładów w języku polskim i rosyjskim wiele jest związków frazeologicznych o takiej samej strukturze semantycznej i gramatycznej, np. *robić pieniądze* – *dielat' dieńgi*, częściej jednak występuje ekwiwalencja częściowa, a różnice dotyczą leksyki, morfologii i składni, np. *robić komedie* – *lomat' komiediu*. Często przy pozornej tożsamości występują różnice stylistyczne, np. *robić dyg* – *dielat' kniksien*.

Dużą grupę stanowią związki frazeologiczne o ekwiwalencji zerowej, np. *robić honory domu* – *prinimat' gostiej*.

Przytoczone przykłady stanowią niewielką część ogromnego materiału wymagającego opracowania i sklasyfikowania. Niezwykle cenny i przydatny byłby słownik polsko-rosyjskich ekwiwalentów frazeologicznych.

5. SŁOWNIK ZWIĄZKÓW FRAZEOLÓGICZNYCH Z CZASOWNIKIEM ROBIĆ

co ja (ty itd.) robię (robisz itd.) najlepszego – czto-ż ja (ty itd.) dielaju (dielajesz itd.)
co (cóż) robić 'nic się nie poradzi' – czto- (ż, że) dielat'
co (cóż) robić, co ma się robić 'jak postąpić' – czto- (że, ż) mnie (jemu itp.) dielat'
co robić z kim 'co począć wobec kogo' – czto dielat' s kciem ili, czem-libo

co robić z sobą 'jak się zachować, gdzie się podziąć' – czto s soboj dielat'
 co z tym fantem robić – kak byt'
 coś nie robi komuś różnicy a) 'coś jest komuś obojętne'; b) 'coś komuś nie sprawia kłopotu'
 – a) czto-to nie imiejēt znaczenija; b) czto-to nie stawiajēt trudnosti
 co tu (tam itd.) robisz (robi itd.) 'skąd się tu wzięłeś, po co tu jesteś' – czto ty zdies' dielajesz
 i w Paryżu nie zrobią z owsa ryżu – iz swinji nie sdielajesz baleriny; iz kozia nie wydoisz moloka
 Murzyn zrobił swoje, Murzyn może odejść – Mawr sdielał swojo dielo, mawr możet uchodit'
 nic nie robić 'próżnować' – niczego nie dielat'
 nic sobie nie robić, niewiele sobie robić z kogo, czego – ni wo czto (nie) stawit' kogo-, czto-libo
 nie ma (nie było) co robić 'nie ma, nie było rady' – dielat' (było) niczego
 nie mieć tu (tam itp.) co robić 'być zbytecznym' – niczego dielat' komu-libo gdzie-libo
 nie wiedzieć, co robić z czasem – nie znat', czto dielat' s wriemieniem
 nie wiedzieć, co robić z pieniędzmi – nie znat', czto dielat' s dieńgami
 nie wiedzieć, co robić z rękami – nie znat', kuda dielat' ruki
 robi coś swoje 'działa ze skutkiem' – czto-to dielajēt swojo
 robić alarm – 1) 'wzywać do gotowości bojowej'; 2) 'szerzyć niepokój' – 1) podnimat'
 triewogu; 2) podnimat' (stawit') na nogi
 robić awanse – dielat' awansy
 robić awanturę – dielat' (podnimat', ustraiwat') skandał
 robić balona z kogo – dielat' pridurka iz kogo-libo
 robić bezkę (w lotnictwie) – dielat' boczku
 robić biedę komu – priniesti biedu komu-libo
 robić błędy, omyłki – dielat' (sowierszat') oszybki
 robić bokami 'mieć kłopoty finansowe' – sidiet' na bobach
 robić bronią, szablą, floretem – rabotat' orużyjem, sablej, rapiroj
 robić ceremonie, ceremonie – razwodit' cerimonii, razwodit' antimonii
 robić, co się chce, co się (żywnie) podoba – dielat', czto zachoczetsia, wzdumajetsia, w golowu
 wzbriediot
 robić chodu – dawat' chodu
 robić co do kogo należy – zanimat'sia swoim dielom
 robić (czynić) cuda 'pomagać' – dielat' (sowierszat', tworit') czudiesia
 robić czary – koldowat'
 robić człowieka z kogo – dielat' iz kogo-libo czelowieka
 robić czułe (słodkie) oczy do kogo – dielat' (stroit') głazki
 robić długi – dielat' dołgi
 robić dobrą minę do złej gry – dielat' choroszuju (wiesiołuju) minu pri płochoj igrie
 robić dobrą robotę – dielat' choroszuju rabotu
 robić dobry czas (w sporcie) – pokazywat' choroszeje wriemnia
 robić (komu) dobrze, źle na co – diejstwowat' na kogo, czto-libo choroszo, płochto
 robić doktorat – dielat' kandidatskiju dissiertaciju
 robić drakę – zatiewat' (zawiazywat') draku
 robić durnia z kogo – dielat' iz kogo-libo duraka
 robić duże (wielkie) oczy – dielat' bolszyje glaza
 robić dyg – dielat' kniksien
 robić dygresję – otkloniat'sia ot tiemy
 robić dyplom – zaszcziszczat' diplom
 robić dziwoląga (dziwaka) z kogo – dielat' iz kogo-libo czudaka (priczudnika)
 robić fochy, fupy – kaprizniczat'
 robić forszę – zaszybat' dieńgu (kopiejku, grosz)
 robić furorę – proizwodit' furor

- robić gębą 1) 'mówić', 2) 'wymyślać' – 1) czesat', poczesat' zuby, 2) raspuskat' gorio, gлотку
robić głupstwa – dziełať głuposti
robić grandę – ustraiwat' buzu
robić grymasy 1) 'wykrzywiać się', 2) 'grymasić' – 1) dziełať grimasy, 2) kaprizniczat'
robić (czynić) honory domu (honory pana, pani domu) – prinimat' gostiej
robić humor – pritworiasia wiesiołym
robić ileś kilometrów (w jakimś czasie) – dziełať skoliko-to kilometrow (w kakejto-wriemnia)
robić interesy na kim, na czym – nażywatsia na kom, czom-libo
robić intrygi – wiesti intrigi
robić jak w jarzmie – pachat' kak łozad', wkaływat' kak koń
robić jak z nut – dziełať' kak po notam
robić kanty – machlewat'
robić karierę – dziełať' karjeru
robić kasę 1) 'obrachowywać stan kasy'; 2) 'o teatrze, sztuce itp. przynosić dochód' – 1) dziełať' kassu; 2) dziełať' sbory
robić kawały komu – wykidywat' szutki komu-libo
robić komedie 1) 'awanturować się'; 2) 'udawać' – 1) ustraiwat' sceny; 2) łomat' komiediu
robić konkurencję – sostawiat' konkuriencyju
robić koniec z czym – położyť' koniec czemu-libo
robić kwaśną (niewinną, ważną) minę – dziełať' kislaje, niewinnoje, ważnoje lico, dziełať' kishuju minu
robić kokosy – zaszybat' dieńgu (kopiejku, grosz)
robić kroki 'czynić starania' – priedprinimat' szagi
robić krecią robotę – ryt' (kopat') jamu pod kogo-to
robić (na czym) krzyż (krzyżek) – stawit' kriest na czom-libo
robić laskę – dziełať' miłost'
robić łókciami – rabotat' łoktiami
robić łóżko – stielit' postiel
robić marsa – pridawat' licu groznoje wyrażenije
robić maturę – gotowit'sia k egzamienu na attestat' zrielosti, zdawat' ekzamen na attestat' zrielosti
robić miejsce – oswoboźdat' miesto
robić (co) na drzewo, na dąb itp. – otdiełať' pod dieriewo, dub itp.
robić (komu) nadzieję – podawat' (wsielat') nadzieźdu
robić na hura – dziełať' na ura
robić (co) na lewo – kombinirowat' nalewo
robić na zamówienie – dziełať' na zakaz
robić (kogo) na żywca – dziełať' iz kogo-libo kozła
robić ofiarę z siebie 1) 'poświęcać się'; 2) 'okazywać się niezdarnym' – 1) stroit' iz siebia żertwu; 2) stroit' iz siebia rastiapu
robić ogień – razwodit' ogoń
robić (do kogo) oko – znacziłeno podmigiwat' komu-libo
robić panikę (popłoch) – proizwodit' paniku (pieriepołoch)
robić partię (w karciarstwie) – sostawit' partiju
robić pieniądze – dziełať' dieńgi
robić piersiami – głuboko dyszat'
robić pierwszy krok (pierwsze kroki) – dziełať' pierwyj szag (pierwyje szagi)
robić plajtę – wyletat' w trubu
robić płotki – rasprostraniat' spletni
robić po łebkach – dziełať' aby kak
robić porządki – dziełať' uborku, dziełať' poriadki, nawodit' poriadok

robić pośmiewisko z kogo – dziełał' iz kogo-libo posmieszyszczce
 robić propozycję – dziełał' przedłożenje
 robić przedstawienie – ustraiwat' scenu
 robić przeświecienie – dziełał' proswiecziwanije
 robić przegląd 1) 'przełgądać w celu kontroli'; 2) 'przedstawiać najważniejsze wiadomości';
 3) 'robić lustrację wojsk' – 1) proizwodit' osmotr; 2) dziełał' obzor; 3) dziełał' smotr
 robić przyjemność – dostawlat' udowolstwije
 robić przypuszczenie – dziełał' przedpołożenje
 robić psoty – dziełał' szałosti
 robić różnicę między kim a kim – wydielał' kogo-libo
 robić ruch w interesie – wiesti ożywlonnuju dejatielnost'
 robić sceny – ustraiwat' sceny
 robić sekret (tajemnicę) – dziełał' iz czego-to siekriet (tajnu)
 robić się na bóstwo – stroit' iz siebia krasawicu
 robić skrzydłami – machat' kryljami
 robić sobie z kogoś zabawę – zabawlat'sia za czużoj szcoł
 robić sprawunki (zakupy) – dziełał' pokupki
 robić starania (wysiłki) – priłagat' staranija (usilija)
 robić szydełkiem – wiazat' kriuczkom
 robić szykany komu – priesledowat' kogo-libo
 robić ślub – dawat' obiet
 robić śmiechy z kogo, czego – szutki szutit' nad kiem, czem-libo
 robić świństwo – dziełał' swinstwo
 robić tłok – dziełał' dawku (tołkotniu)
 robić tłum 'udawać tłum' – sozdawat' tołpu
 robić tragedie – dziełał' (ustraiwat') tragjedii
 robić trudności – sozdawat' priepiatstwija
 robić twarz – nakraszywat'sia, grimirowat'sia
 robić wiele hałasu o nic – dziełał' mnogo szuma iz niczego
 robić wiosłami – rabotat' wiosłami
 robić (kogo) w konia – naduwat' kogo-libo
 robić (komu) wodę z mózgu – wkrucziwat' (pudrit') mozgi komu-libo
 robić wrażenie – proizwodit' wpieczatlenije
 robić wrażenie czego 'wyglądać na co' – proizwodit' wpieczatlenije czego-to
 robić wstręty – dziełał' pomiechi
 robić (komu) wstyd – stydit' kogo-to
 robić wszystko na jedno kopyto – dziełał' wsio na odno lico
 robić zakupy – dziełał' pokupki
 robić zawód komu – podwiesti kogo-libo
 robić zbiegowisko – sobirat'sia tołpoj
 robić z gęby cholewę (ścierkę) – brosat'sia słowami
 robić (co) z głową – dziełał' czto-libo s gołowoj
 robić z igły widły – dziełał' iz muchi słona
 robić z muchy słonia – dziełał' iz muchi słona
 robić żarty z kogo czego – szutki szutit' nad kiem-, czem-libo